

Булукув Олег Юрійович
доцент кафедри криміналістики
НЮУ імені Ярослава Мудрого

СУБ'ЄКТИ ПРИЙНЯТТЯ ТАКТИЧНИХ РІШЕНЬ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ

Безпосереднім суб'єктом прийняття тактичних рішень на досудовому слідстві є слідчий, дізнавач та детектив НАБУ. Тактичні рішення також можуть прийматися і процесуальним керівником (прокурором). Суб'єктом прийняття тактичних рішень є також працівники оперативних підрозділів, при здійсненні покладених на них функцій. При розгляді питань, віднесених до компетенції слідчого судді, останній також є суб'єктом прийняття тактичних рішень. На загальну картину встановлення обставин злочину в окремих випадках впливають тактичні рішення адвоката прийняті при виконанні ним функції захисту, що дозволяє віднести його до суб'єктів прийняття тактичних рішень.

Одним з важливих факторів, який притаманний суб'єкту прийняття тактичного рішення і який справляє істотний вплив на процес прийняття, є професіоналізм особи. Розглянемо вказане поняття з точки зору наявних у криміналістичній та кримінальній процесуальній літературі окремих висловлювань науковців та здійснених досліджень.

Так, розглядаючи компоненти професійної готовності працівників ОВС Пасько О. М. стверджує, що окрім «знань, вмінь і навичок» професіоналізм включає «здібності і якості», які на думку автора, є провідними³. Розкриваючи зазначені компоненти Пасько О. М. виокремлює «конструктивну готовність» та розкриває здібності і якості, що є її змістом. На думку автора конструктивна готовність включає «здібності до: короткого, але чіткого висловлювання думки; ефективних і логічних дій; розумового сприйняття і переробки зовнішньої інформації; широкого кругозору та осмислення ситуації й прийняття вірного рішення; високого рівня операцій мислення (аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизації, класифікації, систематизації); послідовного рішення мисленнєвих завдань; визначення методів вирішення проблеми»⁴. Зазначені здібності є визначальними для особи, що є суб'єктом прийняття тактичних рішень.

При розгляді професійно важливих якостей особистості правоохоронця Є. І. Гаркавцев серед ділових якостей виокремлює «здатність до самостійних й нестандартних рішень, цілеспрямованість, ініціативність, енергійність, здатність до виправданого ризику»⁵. Вказані ділові якості є актуальними для суб'єкта прийняття тактичних рішень, тому що під час проведення слідчих (розшукових) дій час відведений на прийняття таких рішень обмежений ситуацією слідчої (розшукової) дії. Схожий підхід щодо визначення професійних якостей ми знаходимо у О. М. Кокун, який наголошує, що вимогою до

³ Пасько О. М. Компоненти професійної готовності працівників ОВС. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. №3. С. 208.

⁴ Пасько О. М. Зазначена праця. С.209.

⁵ Гаркавцев Є. І. Професійно важливі якості особистості майбутніх правоохоронців як складова їх професійної надійності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. №1 (60). С. 26.

сучасного фахівця є здатності до «прийняття адекватних рішень в «нестандартних» ситуаціях, в умовах дефіциту часу»⁶.

Розкриваючи окремі аспекти професіоналізму при дослідженні психологічних основ підготовки фахівців екстремальних професій Н. Г. Іванова зазначає необхідність розвитку емоційно-вольових якостей особи. До таких авторка відносить: «здатність до адекватних дій в складних умовах; здатність приймати оптимально правильні рішення в умовах дефіциту часу; приховувати власні емоції, хвилювання, тривожність та відволіктись від переживань й ефективно діяти; ініціативність; наполегливість; професійна надійність; рішучість; самовладання; сміливість; стресостійкість; схильність до ризику; толерантність; урівноваженість та цілеспрямованість»⁷. Не вдаючись до дискусії, чи є професія слідчого, дізнавача або детектива, чи іншого суб'єкта прийняття тактичних рішень екстремальною, проте вказані емоційно-вольові якості також притаманні цій професії. Вказаний висновок можна зробити на підставі того, що для розкриття та розслідування кримінального правопорушення необхідно прикласти емоційно-вольові зусилля, що є необхідною умовою встановлення всіх його обставин.

Розглядаючи професійну компетентність слідчого щодо призначення судово психологічної експертизи на досудовому слідстві С. С. Охріменко визначає її, як здатність слідчого «приймати рішення, виходячи з організаційно-правових засад процесуальної діяльності, а також професійно-психологічних характеристик особистості фахівця»⁸. Посилання на особистісні якості особи при прийнятті рішень є важливим тому, що прийняття будь-якого рішення на досудовому слідстві можливо лише внаслідок мисленої діяльності, яка має професійно-психологічну основу.

При розгляді професійних якостей фахівця становить певний інтерес розгляд акмеологічних⁹ підходів до поняття «професіоналізм». При цьому важливо виділення акмеологічних інваріантів професіоналізму, які володіють відносною незалежністю від специфіки виконуваної професійної діяльності, що ми знаходимо в роботі А. О. Деркач і В. Р. Зазикіна¹⁰. Вказані вчені називають загальні і специфічні акмеологічні варіанти професіоналізму. До групи загальних вчені відносять: «а) силу особистості; б) розвинену антиципацію, що виявляється в умінні точно і надійно прогнозувати розвиток ситуацій, що виникають у процесі виконання діяльності; в) високий рівень саморегуляції, який проявляється у вмінні керувати своїм станом, високою працездатністю, стресостійкістю, постійною готовністю до екстрених дій, здатністю мобілізувати свої ресурси в необхідний момент; г) вміння приймати рішення, в тому числі – сміливість у прийнятті рішень, надійних рішень, їх своєчасність і точність, нестандартність та ефективність; д)

⁶ Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. Київ: ДП «Інформ. – аналіт. агенство», 2012. С. 6.

⁷ Н. Г. Іванова Психологічні основи підготовки фахівців екстремальних професій. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 154.

⁸ Охріменко С. С. Професійна компетентність слідчого щодо призначення судово-психологічних експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень. *Криміналістичний вісник*. 2016. №1 (25). С. 91.

⁹ Акмеологія – (від *грецьк.* *акме* – *розквіт, квітуча сила* + *логія*) розділ психологічної науки, який вивчає психологію людини у пору її становлення. *Словopedia: словник іношомовних соціокультурних термінів*. URL: <http://slovopedia.org.ua/39/53392/260657> [дата звернення 20.12.2020]

¹⁰ Деркач А. А., Зазыкин В. Г. Акмеология: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2003. С. 61–62.

креативність, яка проявляється не тільки у високому творчому потенціалі, але і в спеціальних вміннях нестандартно, але ефективно вирішувати професійні завдання; е) високу і адекватну мотивацію досягнень»¹¹. До групи специфічних акмеологічних інваріантів професіоналізму автори відносять ті, які відображають специфіку конкретного виду професійної діяльності, наприклад, «проникливість, компетентність, вміння чинити психологічний вплив»¹² та ін.

Виділення акмеологічних інваріантів професіоналізму є актуальним при визначенні якостей, що притаманні суб'єкту прийняття тактичних рішень на досудовому слідстві. Досягнення високого рівня професіоналізму певним суб'єктом, щодо прийняття тактичних рішень, дозволить розкрити кримінальне правопорушення та встановити обставини його вчинення.

Галушка Анжеліка Володимирівна

студентка 5 курсу 10 групи

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

МЕТОДИКА ЗБИРАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ : ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У зв'язку з діджиталізацією суспільства, все більшого значення при розслідуванні кримінального провадження набувають відомості, що не мають фізичного відображення, а існують лише в електронній формі. Тому актуальним є дослідження методики збирання та фіксації електронних доказів під час проведення обшуку.

Дослідженню методів та застосування тактичних прийомів під час проведення обшуку присвячені роботи таких вчених як С.Ф. Денисюк, В.О. Коновалова, О.Р. Ратінов, В.Ю. Шепітько та інших.

Варто зазначити, що на відміну від інших процесуальних законів, Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК, Кодекс) не містить поняття «електронний доказ», при цьому Кодекс містить поняття «електронні носії інформації», «електронні інформаційні системи та їх частини» тощо [1]. Проте навіть із означених понять можна виокремити ознаки, що є характерними саме для електронних доказів, а саме: існування в нематеріальному вигляді; перенесення чи копіювання на окремі пристрої без втрати даних та характеристик; необхідність використання технічних засобів для відтворення.

Так, у разі, коли метою обшуку є збирання електронних доказів, то слідчому необхідно, в першу чергу, здійснити відшукування комп'ютерної техніки та телефонів, що можуть містити відомості, важливі для розслідування кримінального провадження. При цьому важливим є дотримання порядку тимчасового вилучення майна, передбаченого ч. 2 ст. 168 КПК [1].

Після відшукування електронних носіїв інформації, суб'єкт кримінального провадження, що проводить слідчу дію (слідчий, прокурор), має встановити наявність паролю для доступу до інформації, а також чи бажає особа повідомити пароль. У разі відсутності встановленої системи захисту або особа повідомила необхідні данні, особа, що проводить слідчу дію, має здійснити т.з. експрес-пошук інформації (варто розглядати як форму огляду документів в ході проведення обшуку) в порядку, передбаченому ч. 7 ст.

¹¹ Деркач А. А., Зазыкин В. Г. Зазначена праця. С. 62.

¹² Там само. С. 62.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

XXVI

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
**«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**
(Том № 2)

20 грудня 2020 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МАТЕРІАЛИ XXVI
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»
(Том № 2)**

20 грудня 2020 року

Харків – 2020

Відповідальні за випуск:

Нанарова Ольга Олександрівна – член Секретаріату ГО «Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

УДК 340.12.001

ББК 67.0

78

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

78 Матеріали XXVI науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». Том №2, м. Харків, 20 грудня. 2020 р. Харків, 2020. 369 с.

Статті друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 228-п, м. Харків, 61024, Україна.